

Jak rozmawiać z uczniem ze spektrum autyzmu – wskazówki dla nauczycieli

Rozmawianie z dzieckiem ze spektrum autyzmu (ASD) wymaga zrozumienia, cierpliwości oraz zastosowania odpowiednich strategii komunikacyjnych. Poznanie specyfiki autyzmu, stosowanie jasnej i prostej komunikacji, wykorzystanie werbalnych i niewerbalnych metod oraz budowanie relacji opartych na zaufaniu to kluczowe aspekty, które pomogą w nawiązaniu skutecznego kontaktu z dzieckiem ze spektrum autyzmu. Uczniowie Ci często mają trudności z komunikacją werbalną. Z tego powodu mogą wydawać Ci się wycofane, niedążące do budowania relacji. To jednak pozory. Większość z nich chce i potrzebuje kontaktu z innymi, ale miewają trudności w jego nawiązaniu i utrzymaniu. Jednak każdy z nas może im pomóc stosując poniższe wskazówki.

1. Stosuj jasną i prostą komunikację.

Dzieci z ASD często lepiej rozumieją proste, konkretne komunikaty. Podczas rozmowy z uczniem pamiętaj, aby:

- mówić prostym językiem. Unikaj złożonych konstrukcji, metafor, sarkazmu, przysłów i powiedzeń. Dla dziecka ze spektrum mogą być one niezrozumiałe lub odebrane dosłownie.
- jasno formułować swoje oczekiwania. Mów konkretnie, czego oczekujesz i w razie potrzeby doprecyzuj swoją wypowiedź.
- wyrażać się klarownie. Wyraźnie wymawiaj słowa i upewnij się, że zostałeś dobrze zrozumiany. Jeśli masz wątpliwości, poproś ucznia o powtórzenie Twoich słów.
- dostosuj tempo mówienia. Mów powoli i wyraźnie, dając dziecku czas na przetworzenie informacji.
- trzymaj się tematu rozmowy. Unikaj dygresji, nie wprowadzaj wielu wątków do rozmowy.

2. Komunikuj się werbalnie lub korzystaj z niewerbalnych metod komunikacji.

Wspieraj komunikację z dzieckiem z ASD poprzez wykorzystanie niewerbalnych metod:

- używaj gestów. Wspomagaj swoje słowa odpowiednimi gestami, takimi jak wskazanie na przedmiot, czy pokazanie ruchu dłonią.
- zachowaj kontakt wzrokowy. Kontakt wzrokowy może pomóc dziecku lepiej skoncentrować się na rozmowie i zrozumieć, że jesteś zaangażowany w interakcję.
- stosuj wizualne wsparcie. Wykorzystuj karty obrazkowe, zdjęcia czy rysunki, które mogą pomóc uczniowi lepiej zrozumieć przekaz oraz wyrazić swoje myśli i uczucia.

Bywa też, że dla niektórych dzieci w spektrum, powszechnie używane gesty często są niezrozumiałe i niełatwo im zrozumieć ich znaczenie. Mają również trudności z odczytaniem emocji z twarzy swojego rozmówcy. Gdy jest Ci smutno lub jesteś radosny, powiedz o tym wprost, gdyż uczeń ze spektrum nie domyśli się, jaki masz nastrój lub co czujesz.

3. Bądź cierpliwy.

Dzieci ze spektrum autyzmu miewają problemy z komunikacją werbalną. Mogą mówić wolno, używając pojedynczych słów. Czasami potrzebują więcej czasu na udzielenie odpowiedzi. Daj, zatem dziecku czas na wyrażenie swoich myśli i uczuć oraz na sformułowanie odpowiedzi. Twoje zniecierpliwienie nie pomoże w rozmowie, a może sprawić, że uczeń ten wycofa się z interakcji.

4. Zwróć uwagę na otoczenie.

Ma ono bardzo duży wpływ na to, czy dziecko z ASD będzie mogło skupić się na Waszej rozmowie. Określone dźwięki, światło, zapachy i nadmiar bodźców mogą je rozproszyć. Jest to spowodowane nadwrażliwością sensoryczną, która często towarzyszy tym osobom.

5. Zachowaj dystans do oceny.

Uczniowie ze spektrum autyzmu często wyrażają wprost swoje myśli i oceny. Trudno jest im zrozumieć zasady i normy społeczne, dlatego ich komentarze mogą zostać odebrane jako nietaktowne lub zbyt bezpośrednie. Jeśli na przykład, nie spodoba im się Twoja fryzura, mogą o tym powiedzieć wprost. Pamiętaj, celem ich nie jest sprawienie Ci przykrości. Spróbuj zdystansować się od takiej oceny i - jeśli masz taką potrzebę - spokojnie wytłumacz, dlaczego dane słowa są dla Ciebie krzywdzące.

6. Słyszysz powtórzenia? Bądź wyrozumiały.

Podczas rozmowy uczniowie z ASD, szczególnie młodsi, mogą dosłownie przytaczać wypowiedziane przez Ciebie zdania, na przykład na pytanie: „Chcesz usiąść?” możesz otrzymać odpowiedź: „Chcesz usiąść?”. To echolalia, która polega na powtarzaniu słów usłyszanych przed chwilą albo w przeszłości. Jeśli w czasie rozmowy usłyszysz zaskakujące dla Ciebie powtarzanie Twojej wypowiedzi, okaż uczniowi zrozumienie.

7. „Ja” to czasami „ona/on”.

Zwłaszcza młodsze dzieci, mogą odwracać zaimki i mówić o sobie w drugiej lub trzeciej osobie. W takiej sytuacji zaufaj swoim kompetencjom komunikacyjnym i spróbuj zrozumieć, czy Twój rozmówca mówi o sobie mimo używania innych form.

8. Buduj relacje oparte na zaufaniu.

Stworzenie bezpiecznego i wspierającego środowiska jest kluczowe dla nawiązania relacji z dzieckiem z ASD. Pamiętaj, aby:

- zachować empatię i zrozumienie. Dziecko ze spektrum autyzmu może przeżywać wiele frustracji i niezrozumienia ze strony otoczenia. Staraj się być empatyczny i zrozumieć jego perspektywę.
- wspierać dziecko w trudnych chwilach. Dzieci te mogą mieć trudności z radzeniem sobie z emocjami, dlatego ważne jest, aby być obok nich w trudnych chwilach i wspierać je emocjonalnie.
- zachęcać do samodzielności. Pomagaj dziecku rozwijać sprawności komunikacyjne oraz umiejętności radzenia sobie z różnymi sytuacjami, jednocześnie zachęcając do samodzielności.

Źródła:

1. „Autyzm. Wystarczy zrozumieć. Jak komunikować się z osobami z ASD?”, Fundacja JiM, <http://autyzmwystarczyzrozumiec.poradnik>
2. „Jak rozmawiać z dzieckiem autystycznym: praktyczne porady i strategie”, Edward Nosowski, https://jakrozmawiac.pl/jak-rozmawiac-z-dzieckiem-autystycznym-praktyczne-porady-i-strategie/#Przyklad_rozmowy_z_dzieckiem_autystycznym

Opracowała:

Jolanta Pacuła - pedagog